

DANIEL LEMENI

(COORD)

“TUTUROR TOATE M-AM FĂCUT”
SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR ȘI PUTEREA
PASTORALĂ A TEOLOGIEI

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte IOAN
Arhiepiscop și Mitropolit al Banatului

ASTRA MUSEUM

PARTOȘ

2015

CUPRINS:

Cuvânt înainte: ÎPS IOAN, Arhiepiscop și Mitropolit al Banatului, <i>Cultura – candela neamului</i>	7
Introducere: <i>Sfântul Ioan Gură de Aur – așa cum a trăit, așa cum a vorbit</i>	10
Pr. Vasile VLAD, <i>Aspecte ale pocăinței și spovedaniei în viața Bisericii primare (până în secolul al V-lea)</i>	17
Pr. Nicolae MORAR, <i>Păgânismul și creștinismul în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur</i>	33
Pr. Lucian D. COLDA, <i>Sfântul Ioan Hrisostom, Biserica și puterea seculară. Câteva considerații pe marginea „Canossei” hrisostomice</i>	45
Protos. Vasile BÎRZU, <i>Nymfagogia spiritual-liturgică în opera Sfântului Ioan Gură de Aur</i>	57
Gheorghe Ovidiu SFERLEA, <i>Polemică teologică și grijă pastorală în Omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur împotriva anomeilor</i>	81
Pr. Nicolae JAN, <i>Parrhesia ioaneică. Treimea ioaneică binecuvântată: Sfinții Ioan Botezătorul, Ioan Teologul și Ioan Hrisostomul în icoana hramului unei biserici din Alba Iulia</i>	94
Daniel LEMENI, <i>Sfântul Ioan Gură de Aur și puterea pastorală a teologiei</i>	107
Pr. Nichifor TĂNASE, <i>Ființă și Har. Distincția dintre Ipostasul și Energia Duhului sau Sfântul Ioan Hrisostom un palamit avant la lettre?</i>	119

Remus Mihai FERARU, <i>Sfântul Ioan Gură de Aur și cultura clasică</i>	169
Pr. Lucian FARCAȘIU, <i>Anaforaua Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur – istoric, analiză teologică și considerații pastorale privitoare la modul citirii ei</i>	187
Pr. Vasile ITINEANȚ, <i>Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur în lumina imnografiei liturgice</i>	216
Arhid. Ioniță APOSTOLACHE, <i>Sfântul Ioan Hrisostom, apologet al Logosului înomenit</i>	226
Pr. Cosmin PANȚURU, <i>Îndrumările canonice ale Sfântului Ioan Gură de Aur</i>	253
Pr. Marius IOANA, <i>Bucuria duhovnicească în Omiliile la Psalmi ale Sfântului Ioan Gură de Aur</i>	264
Pr. Marius FLORESCU, <i>Diaconițele din Biserica primară și femeile creștine de azi</i>	284
Pr. Radu BOGDAN, <i>Rolul pastoral-misionar al cântării liturgice în scrierile Sfântului Ioan Gură de Aur</i>	297
George INDRECAN, <i>Imnografia canonului Sfântului Ioan Hrisostom</i>	308
Pr. Cătălin VARGA, <i>Receptarea textului misionar paulin (Romani 1, 5-7) de către Sfântul Ioan Gură de Aur și implicațiile acestuia în vederea unei misiuni autentice</i>	316
Alexandru Dan ADAM, <i>Dimensiunea socială – o constantă misionară la Sfântul Ioan Gură de Aur</i>	335
Contributori.....	345

ASPECTE ALE POCĂINȚEI ȘI SPOVEDANIEI ÎN VIAȚA BISERICII PRIMARE (PÂNĂ ÎN SECOLUL AL V-LEA)

Pr. Conf. Dr. Vasile VLAD

Mărturisirea și iertarea păcatelor sunt legate astăzi, în viața Bisericii, de lucrarea sacramentală din Sfânta Taină a Spovedaniei. Istoria Tainei este însă mai complexă și ne lasă să înțelegem că pocăința și îndreptarea au cunoscut diferite nuanțări și așezări de-a lungul vremii până la statornicirea în forma canonică de acum. În studiul de față vom încerca să evidențiem aspecte legate de evoluția Tainei Pocăinței în primele cinci secole creștine.

Botezul și iertarea păcatelor

Mai întâi ar fi de observat că primii creștini legau iertarea păcatelor în mod deosebit de Sfânta Taină a Botezului. Acolo avea loc nașterea din nou, lepădarea și stricarea omului celui vechi „vândut păcatului” și ieșirea din robia celui străin. Botezul smulge din firea omului tot ce este rău și legat de starea căzută, „omooră viața cea plină de răutăți, ne scapă de boala păcatului și de moarte”¹. În veacul apostolic și în cele următoare îmbrățișarea credinței în Hristos însemna o alegere care se plătea adesea chiar cu viața pământească. Din acest motiv decizia pentru sfințenie era atât de puternică încât recăderea la starea omului vechi, stricat de păcat, era de neconceput. Pe de altă parte, viața cea nouă, ca rod baptismal, însemna „mulțime nesfârșită de bunătăți”², libertate

---

¹ Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos II*, trad. de Teodor Bodogae, EIBMBOR, București 1997, p. 63.

² *Ibidem*, p. 64.

harică și duminare a minții³, slobozire de orice silă⁴, sănătate în întreaga ființă⁵, tărie în fața păcatului și izbăvire de puterea celui rău. Îmbrăcat cu harul Botezului omul nu mai este momit, târât și amăgit de duhurile cele rele, ci slobozit de lanțurile păcatului și din frica de moarte. Primește puterea de a nu mai fi dominat de patimi, căci duhurile cele necurate au fost izgonite⁶. Neofitul este îmbrăcat în har, în haină de lumină, este înzestrat cu „mădulare și puteri noi” care îi dau posibilitatea unei vieți mai presus de simpla viețuire firească și, în plus, este permanent secondat „de înger de lumină ca să-l izbăvească de toată bântuiala potrivnicului, de întâmpinarea celui viclean, de demonul cel de amiază, de nălucirile cele rele”⁷. Izbăvit de „înșelăciunea cea veche”, de întunericul, nălucirile și vicleșugurile vrăjmașului, având ochii cugetului deschiși prin lucrarea harului baptismal care îi este încorporat în inima firii⁸, luminat de Duhul Sfânt care-i „deschide ochii sufletului în fața razei dumnezeiești”⁹, omul renăscut dobândește cunoașterea de Dumnezeu, cunoașterea de sine și a

³ Iustin Martirul și Filosoful, *Apologia inimii*, 61, trad. de Olimp N. Căciulă, în col. *Părinții Scriitori Bisericești*, vol. 2, EIBMBOR, București, 1980, p. 67.

⁴ Marcu Ascetul, *Răspuns celor care se îndoiesc de Dumnezeiescul Botez*, în *Filocalia vol. 1*, trad. de Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 2008, p. 336.

⁵ „prin Botez Domnul nostru Iisus Hristos ne dă și o viață nouă, ba încă ne făurește și mădulare și ne sădește puteri cu care să lucrăm în această viață nouă... m-am scăpat de fărădelegi și m-am făcut repede sănătos...” (Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos II*, ed. cit., p. 63).

⁶ Cf. *Rânduiala facerii catehumenului, exorcismele; Slujba Botezului, Ectenia mare; Rânduiala de sfințire a apei Botezului; Rugăciunea de binecuvantare a undelemnului*.

⁷ *Rugăciunea a doua de exorcizare din slujba Botezului*.

⁸ „înainte de Sfântul Botez harul îndeamnă sufletul din afară spre cele bune, iar Satana foiește în adâncurile lui, încercând să slăvilească toate ieșirile dinspre dreapta ale minții. Dar din ceasul în care ne naștem, diavolul e scos afară, iar harul intră înăuntru. Ca urmare aflăm că precum odinioară stăpânea rătăcirea asupra sufletului, așa după Botez stăpânește adevărul asupra lui...” (Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic 76*, în *Filocalia I*, trad. de Dumitru Stăniloae, Editura Harisma, București, 1993, pp. 451-452).

⁹ Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos II*, ed. cit., p. 93.

tuturor celor ce sunt în lumina lui Dumnezeu¹⁰. Dacă omul cel vechi se îndrepta firesc spre păcat, prin Botez, în el s-a operat o schimbare ontologică: tendința firească spre bine¹¹, umblarea cu ușurință „în căile Domnului”, împlinirea poruncilor Sale și „viețuirea după voia Lui”¹².

Datorită acestei înalte restaurări ontologice, în atmosfera Bisericii primare se instalează ușor gândirea conform căreia iertarea păcatelor se dobândește în mod esențial doar prin Botez! Apar anumite poziții extreme care nu recunoșteau alte forme sacramentale de iertare a păcatelor, precum și tendința de amânare a Botezului până în apropierea ceasului morții, ca nu cumva păcatele săvârșite după primirea lui să nu mai poată fi iertate.

Mărturisirea păcatelor de după Botez

Pentru noua comunitate bisericească creștină veacul apostolic a însemnat perioada cea mai deplin evanghelică. Învățătura cuprinsă în textele ce vor forma mai târziu canonul Noului Testament constituia, alături de rugăciunea cultică, reperele și cadrele vieții creștine. Ori în mesajul evanghelic sau kerigma apostolică, chemarea la pocăință și mărturisirea păcatelor ocupau un loc central. Mântuitorul subliniase că pocăința este legată de iertarea păcatelor (Matei 26, 28; Luca 7, 47-49), iar Sângele Său avea să se verse tot spre iertarea păcatelor. Fiul Omului „are putere pe pământ să ierte păcatele” (Matei 9, 6; Marcu 2, 10), iar Sfântul Ioan Evanghelistul lega iertarea păcatelor de actul mărturisirii lor:

---

¹⁰ „Taina Botezului este un adânc adevăr, iar cei ce se botează ajung să cunoască pe Dumnezeu...Din clipa când ne-am botezat, sufletul nostru curățat prin Duhul Sfânt strălucește mai tare decât chiar lumina soarelui, iar mărirea lui Dumnezeu nu numai că o primim, ci ajungem chiar să primim și din strălucirea ei...” (Ibidem, p. 89).

¹¹ „Botezul nu numai că ne slobozește de răutăți, ci în locul acestora ne sădește în suflete cu totul altceva; dorința de mai bine” (Ibidem), p. 63.

¹² *Slujba Botezului. Rugăciunea de sfințire a apei.*

„dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea” (I Ioan 1,9). Apostolii au fost trimiși la propovăduire îmbrăcați în responsabilitatea și puterea dezlegării lumii de păcate: „luați Duh Sfânt, cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, ținute vor fi” (Ioan 20, 22-23; Matei 16, 19; 18, 18).

Pocăința și propovăduirea cuvântului erau legate organic de „iertarea păcatelor”. Iar aceasta se împlinea după Botez printr-o practică eclezială și sacramentală aparte ce va deveni curând Taina Spovedaniei – respectiv mărturisirea păcatelor, iertarea lor și împăcarea penitentului cu Biserica prin lucrarea episcopului și a preotului. Faptele Apostolilor consemnează practica mărturisirii păcatelor în prezența comunității: „mulți din cei ce crezuseră veneau să se mărturisească și să spună păcatele lor” (Faptele Apostolilor 19, 18), iar Apostolul Iacob îndeamnă: „mărturisiți-vă unul altuia păcatele și vă rugați unul pentru altul ca să vă vindecați” (Iacov 5,16).

Literatura Părinților apostolici oferă informații asupra modului Spovedaniei în Biserică primară. „În Biserică, scrie *Didahia*, să-ti mărturisești păcatele și să nu te duci la rugăciune cu conștiință rea: (...) când vă adunați în Duminica Domnului, frângeți pâinea și mulțumiți, după ce mai întâi v-ați mărturisit păcatele voastre, ca jertfa voastră să fie curată”¹³. Sfântul Policarp al Smirnei consemnează practica mărturisirii păcatelor în cadrul unui act sacramental aparte de Botez și roagă pe

---

¹³ *Didahia IV, XIV*, trad. de Dumitru Fecioru, în *Scrierile Părinților Apostolici*, col. *Părinți și Scriitori Bisericești*, EIBMBOR, București, 1979, pp. 27, 31.

preoți ca judecata lor să fie plină de înțelegere (compasiune) întrucât omul este neputincios în fața păcatului¹⁴.

Conștiința restaurării ontologice și darul vieții celei noi dobândite prin Botez, de care am vorbit mai sus și care au generat o înaltă rigoare de viețuire s-au confruntat foarte devreme cu recăderile în păcat destul de frecvente ale creștinilor. Apostolul Pavel semnalează, bunăoară, că desfrâul proverbial al păgânilor din Corint și-a făcut loc și-n comunitatea bisericească restaurată și sfințită: „se aude că la voi e desfrânare, și o astfel de desfrânare cum nici între neamuri nu se pomenește, ca unul să trăiască cu femeia tatălui său” (I Corinteni 5.1). S-a pus, deci, în chip acut problema iertării păcatelor de după Botez. *Păstorul*, o scriere din veacul al II-lea pusă sub numele lui Herma, descrie perioada „de tranziție” a dezlegării păcatelor de la „doar prin Botez” către Taina Spovedaniei. La întrebarea, dacă mai este o altă pocăință și iertare a păcatelor decât cea din Botez, *Păstorul* răspunde: „ar trebui ca cel care a primit iertarea păcatelor să nu mai păcătuiască, ci să trăiască în curăție... Dacă cineva, fiind ispitit de diavol, păcătuiește după această sfântă și mare chemare, acela mai poate face pocăință o singură dată; dar dacă păcătuiește mereu, chiar de se pocăiește, unui om ca acesta pocăința nu îi este de nici un folos; cu greu va dobândi viața”¹⁵.

Clement Alexandrinul remarcă aceeași atmosferă înaltă, rigoristă și la începutul veacului al III-lea: „cel care a luat iertare de păcate nu trebuie să mai păcătuiască... Cel care a venit la credință dintre păgâni și din viețuirea aceea de mai înainte, acela a dobândit dintr-o dată iertare de

---

¹⁴ „preoții... să nu fie aspri în judecată, știind că toți suntem supuși păcatului. Dacă ne rugăm Domnului să ne ierte, suntem datori și noi să iertăm” (Sfântul Policarp al Smirnei, *Epistola către Filipeni VI, 1-2*, trad. de D. Fecioru, în *Părinți și Scriitori Bisericești, I*, p. 210).

¹⁵ Herma, *Păstorul, Porunca a IV, 3*, p. 251.

păcate, dar cel care după aceasta a păcătuit și apoi s-a pocăit, acela, chiar dacă dobândește iertare, trebuie să se rușineze, pentru că nu mai este spălat spre iertarea păcatelor... A te gândi să păcătuiești iarăși, pentru că te poți pocăi de multe ori, înseamnă să fii nestatornic din pricina lipsei de exercițiu. Este, așadar, o aparență de pocăință și nu pocăință, atunci când de mai multe ori ceri iertare pentru păcatele pe care le-ai săvârșit de multe ori¹⁶.

Așadar, în perioada apostolică și imediat după aceea, până în secolul al III-lea, practicarea Spovedaniei ca Sacrament aparține de Botez, deși era o practică obișnuită, era totuși, cel puțin problematizată, dacă nu limitată, la „de câte ori”. Tot în secolul al III-lea Origen semnala limitarea iertării păcatelor prin Spovedanie nu la numărul căderilor ci la felul păcatelor în care cad cei restaurați prin Botez. Origen pune în discuție atitudinea unor preoți care uzau arbitrar de puterea dezlegării păcatelor. Sunt episcopi și preoți, informează scriitorul alexandrin, care afirmă că doar în virtutea rostirii formale a rugăciunii de grațiere pot fi iertate păcate precum idolatria, adulterul, desfrâul, săvârșite după Botez.

„Așadar, scrie Origen, apostolii și preoții, care sunt urmașii Apostolilor, ca unii care au primit alături de marele preot îndrumarea dumnezeiască, știu, fiind luminați de Duhul Sfânt, pentru ce fel de păcate trebuie aduse jertfe, când și în ce chip, după cum tot ei cunosc și pentru care nu sunt de adus...Nu știu cum unii își arogă ceea ce depășește demnitatea preoțească, laudându-se, fără să cunoască temeinic știința preoțească, că sunt în stare să ierte idolatria, adulterul și desfrâul, ca și cum rugăciunea făcută pentru cei care au făcut astfel de fapte ar șterge

---

¹⁶ Clement al Alexandriei, *Stromata II, XIII*, trad. de D. Fecioru, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, 5, EIBMBOR, București 1982, pp. 143-144.

înseși aceste păcate de moarte. Se vede că ei nu citesc cuvintele: este păcat de moarte, nu zic să se roage pentru așa păcate”¹⁷.

Acești sacerdoți uită că ei nu lucrează preoția lui Hristos de la ei și prin ei înșiși și că trebuie să rostească „hotărârile lui Dumnezeu”, și, prin urmare, atât dezlegarea de păcate cât și jertfa liturgică pentru acestea nu pot fi arbitrare. Așa cum profetii, spune Origen, „nu enunțau gândurile lor proprii, ci hotărârile lui Dumnezeu”, tot astfel și preotul și episcopul nu pot dezlega și nu pot aduce jertfă pentru acele păcate care în contextul real al vieții continuă a fi săvârșite. Nu poate fi dezlegată idolatria cuiva care încă o practică. La fel nici desfrâul celui care nu a încetat săvârșirea păcatului. În Taina Pocăinței preotul trebuie să ierte „ceea ce și Dumnezeu iartă și să rețină (lege) păcatele de neiertat (*aniata*)”¹⁸. Pentru Origen păcatele de neiertat (*aniata*) reprezintă păcatele „nevindecate”¹⁹. Tocmai aceasta reproșează, marele alexandrin din secolul al III-lea, unor preoți și episcopi că emit pretenția de a putea ierta păcatele printr-un fel de automatism formal, în virtutea sacerdoțiului lor. Ori păcatele „de neiertat” sunt păcate „nevindecate” încă, păcate ce încă se săvârșesc, pentru care nu există pocăință și cu atât mai puțin penitență publică. Doar pocăința și penitența corespunzătoare gravității păcatului sunt în stare să transforme „păcatele de moarte”, de neiertat, în păcate care nu mai sunt de moarte ci vindecabile. Acestea intră în competența sacramentală a Spovedaniei: „dacă nu israelit, adică nu laic, săvârșește un păcat el nu poate să-și șteargă singur păcatul, ci recurge la un levit, are

---

¹⁷ Origen, *Despre rugăciune* 28, 9-10, trad. de Teodor Bodogae, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 7 EIBMBOR, București, 1982, p. 271.

¹⁸ *Ibidem*, 28, 8, p. 270.

¹⁹ A se vedea pe larg Henri Crouzel, *Notes critiques sur Origènes. II: Le sens de «aniatos» dans le Traité de la Prière*, 28, 8, în «Bulletin de Littérature Ecclésiastique», 59/1958, pp. 8-12.

nevoie de un preot, caută chiar mai stăruitor și mai mult decât acesta, el are trebuință de un arhiereu pentru iertarea păcatelor sale”²⁰; „cei care sunt sfinți (și păcătuiesc) se pocăiesc pentru păcate, își simt rănilor, aleargă la arhiereu să se curățească”²¹.

În secolul al III-lea Taina Spovedaniei, ca sacrament al iertării pentru păcatele de după Botez, era deja în practica obișnuită a vieții bisericești. Radicalismul celor care pe bună dreptate credeau că harul restaurator al Botezului dăruiește posibilitatea trăirii în afara păcatelor grele și admiteau cel mult o pocăință după Botez este lăsat în umbră și s-a impus o atitudine mai îngăduitoare care admitea pocăința și dezlegarea în chip repetat. Epitimiile, ce se conturaseră încă din secolul al II-lea au devenit tot mai pregnante și mai importante în actul dezlegării păcatelor săvârșite după Botez. Păcătosului nu i se mai ia nădejdea iertării (prin acea *o singură pocăință*) dar este provocat să-și lucreze îndreptarea printr-o penitență atent precizată prin epitimii. *Didascalia* (către 220-230) prevedea putința dezlegării de păcatele săvârșite după Botez prin pocăință repetată și respectarea câtorva pași: mărturisirea păcatelor înaintea episcopului, stare de profundă căință interioară, posibilă excludere de la comuniunea euharistică pe care, în chip pedagogic, o stabilea episcopul, reîntoarcerea penitentului în rândul catehumenilor care participau doar la *Liturghia Cuvântului* și, după împlinirea perioadei de canon, reintegrarea în comunitatea euharistică, act săvârșit de episcop prin punerea mâinilor peste penitent în prezența adunării credincioșilor. „Judecă așadar, episcopi, scrie *Didascalia*, cu asprime ca Atotputernicul Dumnezeu, dar primește-i pe cei ce se pocăiesc, căci Dumnezeu este un

²⁰ Origen, *Omilia XI la Numerii*, trad. de T. Bodogae, EIBMBOR, București, 1981, p. 151.

²¹ *Ibidem*, p. 154.

Dumnezeu al milei... Dacă mai apoi (păcătoșii) se căiesc ... le îngăduim să intre în ea (Biserică) ca, ascultând Cuvântul, să nu piară desăvârșit ci să ia parte împreună cu cei aleși la rugăciune, dar să iasă după citirea Legii, a Proorocilor și a Evangheliei, ca prin ieșirea lor să își îndrepte purtarea, sârguindu-se să vină în fiecare zi la adunări și să zăbovească în rugăciune, ca să poată fi primiți (...) Dacă cineva se întoarce arătând roada pocăinței atunci primiți-l și la rugăciune (...) Să-ți pui mâinile în timp ce toți se roagă pentru el și să-l așezi iarăși în vechea lui pășune; iar punerea mâinilor, va fi în loc de baie (Botez)...²².

Epitimiile, sub forma unor hotărâri canonice din cadrul diferitelor sinoade (ecumenice și locale) sau hotărâri puse sub numele unor personalități bisericești cunoscute ale vremii, indicau modul pocăinței în funcție de gravitatea păcatelor. Cele mai vizate păcate erau legate de idolatrie, desfrâu (sub diferite forme) și ucidere. Iată câteva dintre acestea: *malahia* – canoanele 8, 9, 10 Ioan Postitorul; *atingerile trupești în afara căsătoriei* – 11 Ioan Postitorul; *desfrânarea* – 12 Ioan Postitorul, 16 IV Ecumenic, 19, 20 Ancira, 6, 18, 21, 22, 25, 26, 50 Sfântul Vasile cel Mare; *adulterul* – 20 Ancira, 87, 93, 98 VI Ecumenic, 9 Neocezarea, 9, 31, 39, 59, 77 Vasile cel Mare, 4 Grigore de Nyssa; *incestul* – 67, 75 Vasile cel Mare, 14, 15, 16 Ioan Postitorul; *sodomia homosexuală* – 18 Ioan Postitorul, 62 Vasile cel Mare, 4 Grigore de Nissa; *uciderea* – 20 Ioan Postitorul, 36 Apostolic, 22, 23 Ancira, 8, 13, 43, 55, 56, 57 Vasile cel Mare, 5 Grigore de Nyssa; *avortul* – 21 Ioan Postitorul, 21 Ancira, 2, 8 Vasile cel Mare; *pierderea copilului din neglijență* – 22, 23 Ioan Postitorul; *moartea pruncului nebotezat din neglijența părinților* – 24

---

²² *Didascalia sau Învățătura universală a celor Doisprezece Apostoli și Sfinții Ucenici ai Domnului II, 10-13*, trad. de Ioan I. Ică jr. în vol. *Canonul Ortodoxiei I*, Editura Deisis, Sibiu, 2008, pp. 611, 635, 636.

Respectiv: Ioan Postitorul; vrăjitoria și farmecele – 32 Ioan Postitorul, 24 Ancira, 36 Laodiceea, 63, 72, 83 Vasile cel Mare, 3 Grigore de Nyssa²³.

Menirea epitimii nu se rezuma la o excludere juridică a păcătosului din comunitate, ci avea în vedere tămăduirea vieții acestuia. Dacă rana păcatului era adâncă (adulterul, avortul) atunci pocăința trebuia să fie pe măsură – atât ca durată, cât și ca intensitate ascetică. O dezlegare precoce (imediată) mai mult ar vătăma conștiința păcătosului decât l-ar recupera.

Pocăință și Spovedanie în scrierile Sfântului Ioan Gură de Aur

Scrierile Sfântului Ioan Gură de Aur pot fi socotite drept o sinteză a felului în care Biserica primară percepea și trăia pocăința și Spovedania pentru păcatele săvârșite de credincioși după primirea Tainei Sfântului Botez. Ca și pentru înaintașii lui mărturisirea păcatelor nu însemna obligatoriu Spovedania sacramentală înaintea preotului. În funcție de gravitatea păcatelor săvârșite acestea se puteau dezlega prin una din cele trei trepte ale pocăinței așa cum apare aceasta în teologia hrisostomică, respectiv: pocăința ca stare a inimii, pocăința ca act sacramental al Spovedaniei și pocăința ca stare de după Spovedanie legată de eptimia corespunzătoare gravității căderii.

Pocăința, ca stare și convertire a inimii, ocupă un loc larg în predicile Sfântului Ioan Gură de Aur. Ea însemna străpungere a inimii, jale, lacrimi, simțire dureroasă a căderii; se petrecea în intimitatea conștiinței păcătosului și nu presupunea neaparat Spovedania sacramentală, deși aducea obiectiv dezlegarea de păcatele săvârșite. „Ai și o altă cale de pocăință, nu grea, ci chiar foarte ușoară. Care? Plângeți

---

²³ *Indice canonic*, în Rev BOR 6-7/56, pp. 570-623.

păcatul! Tot dumnezeieștile Evanghelii îți arată aceasta²⁴. „Plângeți dar și tu păcatul tău! Nu de mântuială, nici fățarnic, ci plângi cu amar, ca Petru! Scoate din adâncul sufletului tău izvoare de lacrimi ca, înduplecat fiind spre milă Stăpânul, să-ți ierte greșala. Că e bun și iubitor de oameni și Însuși a spus: nu vreau moartea păcătosului, ci să se întoarcă (să se pocăiască) și să fie viu (Iezechiel 18, 23). Mică e osteneala ce-o vrea de la tine; iar El îți dă bunătați mari; îți cere să-I dai prilej ca să-ți dăruiască comoara mântuirii. Pune-I înaintea lacrimile tale, și El îți va da iertare. Pune-I înaintea pocăința ta și El îți dă iertare de păcate²⁵; „multul foc al păcatului e stins și cu o picătură de lacrimi: că lacrimile sting vâlvătaia păcatelor și spală mirosul greu al păcatului²⁶. Pentru Sfântul Ioan Gură de Aur pocăința, ca stare a inimii, reprezintă dinamica stării creștine de după Botez. Ea apare drept „spitalul care curăță păcatul²⁷. „cuptorul în care se topește păcatul²⁸, calea ridicării și îndreptării din orice cădere! „De aceea vă vorbesc mereu de pocăință! Ești păcătos? Nu deznădăjdui! Și eu nu voi înceta de a vă unge neîncetat cu această alifie... De ai păcate, nu deznădăjdui! Și n-am să încetez de a-ți spune neconținut aceasta. De păcătuiești în fiecare zi pocăiește-te! Să facem cu noi ceea ce facem cu casele noastre, care se învechesc: când părți din ele putrezesc, scoatem părțile putrezite și punem în loc materiale noi; și niciodată nu încetăm a face aceasta. Te-ai învechit azi din cauza păcatului? Înnoiește-te prin pocăință²⁹; „păcatul și pocăința sunt două lucruri diferite. Păcatul este rană, pocăința, leac. După cum în trup sunt și răni, dar există și doctorii,

²⁴ Sfântul Ioan Gură de Aur *„Omiliile despre Pocăință II 3*, trad. de D. Fecioru, EIBMBOR, București, 2006, p. 34.

²⁵ *Ibidem; III, 4*, p. 58.

²⁶ *Ibid.*, V, 2, p. 83.

²⁷ *Ibid.*, V, 2, p. 84.

²⁸ *Ibid.*, VII, 1, p. 121.

²⁹ *Ibid.*, VIII, 1, p. 156.